

2. Узагальнення Верховного Суду України від 24.11.2008 р. «Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними». Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>
3. Ярема А. Г. Право особи на ефективні засоби судового захисту цивільних прав та інтересів / А. Г. Ярема. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – 2007. – С. 195–202.
4. Мірошніченко А. А. Справи, яких не повинно було бути: щодо адекватності обраного способу захисту прав на землю [Електронний ресурс] / А. А. Мірошніченко – Режим доступу до ресурсу: http://www.google.com.ua/url?url=http://www.amm.org.ua/images/stories/Land_Law_Metaterials/Miroshnychenko_Spravy_jakikh_ne_povinno_bulo_buti
5. Постанова Пленуму Вищого Спеціалізованого Суду України від 07.02.2014 № 5 Про судову практику в справах про захист права власності та інших речових прав [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-14>

ДАНИЛЬЧЕНКО О. В.

Миколаївський інститут права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри загальнотеоретичної, конституційної
та цивілістичної юриспруденції

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ПОДРУЖЖЯ, ЇХ ЗАКРІПЛЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Сучасне суспільство всіляко намагається піддавати ревізійнізму ті чи інші поняття, явища. Ще починаючи з кінця ХХ сторіччя ведуться розмови про те, що інститут шлюбу зазнав краху, що відбувається руйнація сім'ї, як основного осередку суспільства, що ми втрачаємо родинні цінності, тощо. Проте аналіз сучасного українського законодавства говорить про інше.

Так, Сімейний кодекс України своєю метою ставить зміцнення сім'ї, як соціального союзу конкретних осіб, утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї, побудови сімейних відносин на паритетних засадах, на почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки. Сім'я визначається первинним та основним осередком суспільства.

На відміну від законодавства радянського періоду особлива увага приділена питанням реальної рівності подружжя, регулюванню особистих немайнових прав подружжя. Вважаємо, що це свідчить про розуміння державою важливості духовного, морального фундаменту сім'ї, вихованні громадян в дусі поваги до кожної людини, її особистості, додержання прав і законних інтересів особи, незалежно від віку, статі,

фізичного та психічного розвитку, факту відтворення людини саме в сім'ї, а не на «суспільному конвеєрі».

Проблеми які вбачаються сьогодні стосуються питання обізнаності осіб, що укладають шлюб про свої особисті немайнові права, здійснення ними своїх прав і захист цих прав у разі їх порушення.

На відміну від особистих немайнових прав фізичної особи, які виникають, як правило, з моменту народження, особисті немайнові права подружжя виникають з моменту реєстрації шлюбу. Укладання шлюбу є актом свідомим і добровільним, осіб, що досягли шлюбного віку або отримали судовий дозвіл на шлюб, то ж можемо стверджувати, що чоловік і жінка набувають особисті немайнові права свідомо і добровільно. Підтвердженням цієї тези є і право подружжя припинити шлюб шляхом розірвання, що в свою чергу тягне припинення особистих немайнових прав подружжя.

Якщо в цивільному праві мова йдеться про те, що особисті права є правами абсолютними, то в сімейному праві вони носять відносний характер. Права одного подружжя кореспондують обов'язок іншого утриматися від їх порушення.

Глава 6 СК України регулює такі права подружжя: право на материнство і батьківство; право на повагу до індивідуальності; право на фізичний і духовний розвиток; право на зміну прізвища; право на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї; право на особисту недоторканість.

Особисті немайнові права є основою існування самої сім'ї, так і запорукою здійснення подружжям своїх особистих немайнових прав як фізичними особами.

Особливістю є і характер їх здійснення: це можливо тільки з урахуванням інтересів кожного з подружжя та сім'ї в цілому. Здійснити права на материнство дружина не може без чоловіка, так саме чоловік не зможе здійснити право на батьківство без бажання дружини. Якщо ж мова стосується неспроможності подружжя здійснити своє право на материнство чи батьківство, то для застосування допоміжних репродуктивних технологій необхідна письмова згода подружжя. Застосування цього правила напряму пов'язане з визначенням походження дитини (123 СК України).

Реалізації права на материнство відбувається шляхом створення у сім'ї умов для збереження здоров'я вагітної жінки та народження нею здорової дитини, створення дружині-матері умов для поєднання материнства із здійсненням нею своїх трудових, творчих, освітніх та інших прав і обов'язків.

Важливим в регулюванні права на материнство і батьківство є передбачення відшкодування моральної шкоди у разі неможливості здійснити це право в наслідок виконання конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо жінки

чи чоловіка. Правило ст.ст.49 і 50 СК України є підкресленням рівності прав подружжя, поваги до їх почуттів як нереалізованих батьків.

Для суспільства, що в своїй основі залишається авторитарним, норма ст. 51 СК України про те, що дружина та чоловік мають рівне право на повагу до своєї індивідуальності, своїх звичок та уподобань є, мабуть, складною для сприйняття. Багаторічна звичка «боротися» за універсальність, одноманітність в одязі, думках, речах тощо, призводить до бажання боротися і в сім'ї. Нерідко це стає проблемою і у відносинах між батьками і дітьми. Здійснення цієї норми напряду пов'язане з вихованням поваги до іншої думки, до особистих вподобань особи, вмінні узгоджувати свої особисті інтереси з інтересами сім'ї, до того ж з фізичним і духовним розвитком дружини і чоловіка. Не буде перебільшенням твердження, що в ст. 51 і 52 СК України найшли відображення не стільки норми моралі, як досягнення психології. Всі люди різні але це не позбавляє їх прагнення бути щасливими, здобувати освіту, вдосконалювати свою майстерність, реалізувати себе як особистість і як член суспільства. Важливим є забезпечення державою можливості особі здійснювати свої права через створення належної і доступної системи охорони здоров'я, середньої і вищої освіти, дошкільних дитячих закладів, що, в свою чергу дозволить жінці поєднувати материнство з навчанням, творчим і професійним розвитком.

Сприяння зміцнення сім'ї спрямоване закріплене право чоловіка і дружини на розподіл обов'язків в сім'ї. Це право стосується спільного вирішення найважливіших питань сімейного життя, залучення до праці всіх членів сім'ї, створення належних умов для задоволення матеріальних і духовних потреб сім'ї.

В особистих немайнових правах подружжя законодавець втілює основні принципи сімейного права: рівність учасників сімейних відносин, свободи і особистої недоторканості, договірне регулювання сімейних відносин, державної охорони сім'ї, материнства і батьківства, судовий захист прав і законних інтересів подружжя, дітей батьків, інших членів сім'ї.

Життя сім'ї є складним і багатогранним, різноманітність відносин, що виникають в ній не завжди можуть бути врегульовані на рівні права, проте навчити людину усвідомити свої права і вмінню захищати їх і права своєї родини — обов'язок держави і суспільства. Сімейне виховання, повага до сімейних цінностей, захист неповнолітніх і непрацездатних, подолання насильства в сім'ї — повинні стати нормою життя.